

1. årsprøve i pædagoguddannelsen

UC Syddanmark, Campus Kolding

Sprogudvikling

Navn:	Marie Lund
Studienummer:	pk10T2603
Klasse:	11C
Vejleder:	Pernille Hertzberg
Anslag:	20.121
Dato:	11.06.12

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING.....	3
PROBLEMFORMULERING.....	3
METODE.....	4
TEORI.....	4
DOBBELTSOCIALISERING.....	4
SPROGUDVIKLING.....	5
DIALOGISK OPLÆSNING.....	6
RELATIONER OG DET FÆLLES TREDJE.....	8
ANALYSE AF PRAKSISERFARING.....	10
KONKLUSION.....	11
LITTERATURLISTE.....	13

Indledning

I dagens Danmark, det moderne videnssamfund, er kravene til et kvalificeret sprog større end nogensinde. Hvis man i dag ikke kan læse og skrive, vil man i samfundet fremstå som direkte sprogløs, og det er nærmest blevet en social overlevelsesbetingelse at kunne læse og skrive på et tilfredsstillende niveau¹. Dette er et problem, som pædagoger må tage med i deres overvejelser, når de skal tilrettelægge en passende pædagogik i de forskellige daginstitutioner.

I de seneste år er der kommet mere fokus på børns tidlige sprogudvikling, da det har vist sig, at det har utrolig stor betydning for børns udvikling af læse- og skrivefærdigheder senere i livet. Dette fokus er især vigtigt for børn der ikke er sprogligt alderssvarende, så man tidligt kan hjælpe barnet på vej ved en sprogunderstøttende indsats. Dette fokus kom også fra politisk side og i 2007 blev det med dagtilbudsloven gjort obligatorisk at tilbyde alle 3-årige en sprogvurdering. Dog blev dagtilbudsloven² ændret i 2010, så det kun var de børn, som pædagogerne vurderede, kunne have brug for sprogstimulering, som skulle sprogvurderes.

Jeg har siden min start på pædagoguddannelsen været meget optaget af børns sproglige udvikling og jeg syntes emnet er utrolig vigtigt og spændende. Jeg blev især opmærksom på det i min første praktikperiode, fordi der var nogle enkelte børn som ikke var sprogligt alderssvarende og der derfor skulle igangsættes nogle sprogstimulerende aktiviteter. Jeg vil som pædagog gerne være med til at skabe et spændende sprogstimulerende læringsrum, hvor der kunne være mulighed for udvikling af gode relationer og man dermed får et endnu bedre læringsrum for de medvirkende børn og deres selvværd styrkes.

Problemformulering

Hvordan kan jeg, som pædagog i en almindelig daginstitution, være med til at udvikle 3-6-årige børns sprog, og herunder udvikle gode relationer imellem pædagog-barn og barn-barn?

¹ Kjertmann, Kjeld: Sprogudvikling og sprogpædagogik i det moderne videnssamfund. Sørensen, Mogens: I: Dansk, kultur og kommunikation. 2. udg. Akademisk Forlag, København, 2009. side 36-37

² <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=137202>

Metode

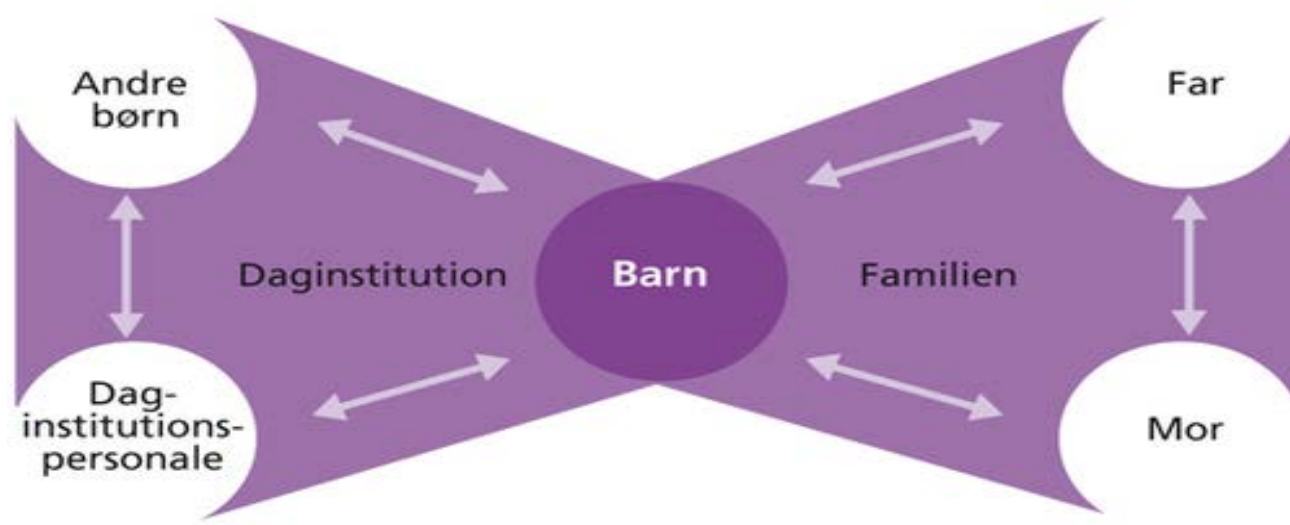
Individ, Institution og Samfund belyser kort i denne opgave, hvordan dobbeltsocialisering har haft en stigende betydning for daginstitutionernes ansvar for børns sprogudvikling. Faget Dansk, Kultur og Kommunikation bruges til at belyse barnets sprogudvikling og den dialogiske oplæsning og hvordan denne kan bruges til en sprogstimuleringsaktivitet. Faget pædagogik belyser emnet relationer og det fælles tredje. Mit linjefag Udtryk, Musik og Drama er lidt mere skjult i opgaven, men det spiller især ind sammen med den dialogiske oplæsning og i min praktiske erfaring.

Teori

I nedenstående vil opgavens valg og brug af teori blive fremlagt.

Dobbeltsocialisering

De fleste danske børn har i dag mindst to arenaer som de bevæger sig i, den ene er deres private sociale liv, familien, og den anden er deres offentlige sociale liv, daginstitutionen. Dette er en konsekvens af samfundsudviklingen og i form af dette er begrebet dobbeltsocialisering opstået. Hvis man ser på samfundsudviklingen, er der især nogle forhold, som har haft stor indvirkning på pædagogens ændrede rolle i den sproglige socialisering af børn. I de fleste danske familier arbejder begge forældre uden for hjemmet, hvilket gør, at børnene i dag tilbringer rigtig lang tid i deres daginstitutioner. Nedenfor ses en figur der viser hvordan dobbeltsocialisering fungerer:

Grunden til at dobbeltsocialisering har haft en så stor betydning for pædagogens stigende ansvar for børns sproglige udvikling, er fordi, at et barn bedst udvikles i et trygt og nært miljø, med voksne som det har tiltro til. Men eftersom at de fleste forældre arbejder det meste af dagen, er det en nødvendighed at pædagogen træder ind i rollen som en af barnets sproglige samarbejdspartnere. *"I institutionerne gælder det derfor om at finde en passende balance mellem på den ene side selvforvaltning og fri leg, og på den anden side børnenes mulighed for sprogligt uddybende og indholdsbestemte samtalekontakter med de voksne"*³. Forældre og pædagoger har derfor i dag et fælles ansvar for, at børn bliver sprogligt socialiseret.

Sprogudvikling

Sprog er et komplekst fænomen, og det er egentlig utroligt, hvordan små børn kan lære sprog. Der er en enighed imellem forskere om, at børn fødes med en kognitiv evne til at lære sprog, men derimod er det ikke helt til at forklare, hvordan et barn kan lære det enkelte sprog. Dette fordi barnet skal lære alle de forskellige dele i sproget.

Udviklingen af børns sprog forekommer relativt hurtigt. Nedenfor er der en beskrivelse af et barns sproglige milepæle⁴.

1 år	Øver sig i at sige sine første ord og kan afkode andres intention.
1 år og 8 måneder	Forstår mange ord cirka 230 og kan sige mange ord cirka 90.
2 år	Kan cirka 250 ord. Sætter ord sammen og laver de første (ufuldstændige) sætninger. Kan bruge nogle bøjningsendelser.
3 år	Laver fuldstændige ytringer og anvender et komplekst sprog (kan bøje ord, anvende forholdsord, bruge ledsætninger).
4 år	Laver mere komplekse ytringer og anvender et sprog, der stort set ligner de voksnes.
5 år	Kan mange abstrakte ord og taler i længere forløb.
6 år	Kan bruge sproget socialt og fortælle lange historier. Har et stort passivt ordforråd.

³ Sørensen, Mogens: Dansk, kultur og kommunikation, 2011, kap. 2, s. 37

⁴ <http://www.sprogpakken.dk/materialer/Sprogtilegnelse%20i%20teori%20og%20praksis%20-%20tekst.pdf>

Dog er det selvfølgelig individuelt fra barn til barn, hvordan de tilegner sig sproget, og nogle tager længere tid end andre, men det er ikke nødvendigvis på grund af sproglige problemer. Det er ligegyldigt, hvilket tempo barnet lærer sproget i, i forhold til de forskellige sproglige kompetencer, de vil altid indlæres i omtrent den samme rækkefølge. Her menes der, at alle børn gennemgår den samme sproglige udviklingsproces.

Ligegyldigt om børn er sprogligt alderssvarende eller ej, har alle børn behov for sprogstimulering og hjælp til deres sprogudvikling. Derfor er det som pædagog vigtigt at være bevidst om dette og udføre diverse sprogstimuleringsaktiviteter i daginstitutionen.

Dialogisk oplæsning

Dialogisk oplæsning er en oplæsningsmetode, der indebærer, at man snakker med børnene om det man læser. Den er udviklet af den amerikanske forsker G. J. Whitehurst m.fl., og det er bevist ved undersøgelser⁵, at dialogisk oplæsning gør en forskel for barnets sprogudvikling.

Dialogisk oplæsning er både en god individuel oplevelse og en god fælles oplevelse. Dog fungerer det bedst, hvis der kun er få børn, der deltager, da det giver en mere nær relation, og alle har mulighed for at være med.

Inddragelsen af børnene udvikler deres sprogudvikling, sprogtilegnelse og giver viden om skriftsproget. Undersøgelser viser, at børn ved dialogisk oplæsning får et større ordforråd, og har nemmere ved at danne lange sætninger selv. Det understøtter også deres senere læse- og skriveudvikling. Dialogisk oplæsning giver børnene mulighed for at deltage aktivt og bruge og udvide deres sprog. Oplæseren stiller åbne spørgsmål, hvor der ikke kun kan svares ja eller nej. Det er heller ikke nødvendigt at læse hele bogen, men derimod følge barnets interesser undervejs, forklare billeder på hver side, hvis det er det barnet ønsker, og samtidig give mulighed for at stille spørgsmål. Oplæseren har kontakt med de deltagende børn og kan støtte deres udvikling, ved at hjælpe dem til at lære og forstå, uden at give dem de endelige svar.

De fleste kan blive enige om, at det er godt at læse op for børn. Det giver nærhed, gode fælles oplevelser og det stimulerer børns fantasi og giver dem nye redskaber til deres lege. Pædagogens oplæsning giver børnene en mulighed for at spejle sig i fortællingerne og de

⁵ Dialogisk oplæsning i dagtilbud, et forskningsprojekt under projektet Sølv og Guld: Læring i dagtilbud
http://www.dvo.dk/fileadmin/TRAS/Forskningsrapport-Dialogisk_opl_sning.pdf

lærer noget om sig selv og deres omgivelser. Børnene og pædagogen har rig mulighed for, ved hjælp af den enkelte bog, at tale om livets små og store spørgsmål. I modsætning til den traditionelle oplæsning, hvor den voksne læser og barnet bare lytter, kræver denne form for oplæsning, at den voksne kan skabe et spændende læringsrum, hvor barnet under oplæsning bliver sprogligt engageret og bliver udfordret intellektuelt. Hvis den voksne formår dette, kan den dialogiske oplæsning resultere i, at børnene får bedre sprogfærdigheder.

Den dialogiske oplæsning er en rigtig god måde at understøtte børns tilegnelse af sproglige kompetencer, og samtidig er det en rigtig enkel måde at gøre det på. Den dialogiske oplæsning er noget, som nemt kan tilpasses de øvrige pædagogiske tiltag i en daginstitution, og det kræver ikke alverden, at sætte denne aktivitet i gang. De fleste børn nyder, at få læst bøger højt og det er en meget naturlig ting i de fleste børns verden. Den dialogiske oplæsning er sjov og underholdende for børn, og derfor føles denne metode af sprogstimulering ikke som noget påtaget og noget der skal gøres, men som en naturlig del af hverdagen. Denne form er især velegnet til at udvikle børns sprog, fordi det både kan foregå i daginstitutionen og forældrene derhjemme kan også være med.

Den dialogiske oplæsning består af to indlysende aktiviteter, dialog og oplæsning. Når man som pædagog skal udføre den dialogiske oplæsning, skal man være bevidst om især tre overordnede strategier, som kan bruges gennem hele oplæsningsforløbet:

- Stil spørgsmål under oplæsningen, der opmuntrer barnet
- Fortolk og udvid det barnet fortæller
- Støt barnet så det passer til barnets nærmeste udviklingszone

Hvis disse tre strategier bliver overholdt, vil et dialogisk oplæsningsforløb se nogenlunde således ud:

Før oplæsningen

Start altid med at læse bogen selv, inden man læser den for børnene. På den måde har man helt styr på, hvad det er, man vil tale om og spørge ind til i teksten. Den dialogiske oplæsning skal gøres til noget trygt, og føles som en helt speciel og særlig aktivitet. Bogen skal præsenteres for børnene ved, at man taler sammen om, hvad bogen kan handle om, ud fra billeder på forsiden og bagsiden og bogens titel. Man kan eventuelt finde en lille genstand som repræsenterer noget i bogen, som barnet kan sidde med under oplæsningen.

Under oplæsningen

Man skal altid lytte til barnet og være åben overfor spørgsmål og undren undervejs. Når børnene stiller spørgsmål, så husk at indstille oplæsningen med det samme og tal med børnene om mulige svar. Følg børnenes interesse og nysgerrighed for bogen og vær nærværende. Man skal huske, at dette ikke kun er oplæsning, men tænke på børnene som en slags medfortællere.

Efter oplæsningen

Snak med børnene om bogens indhold, hjælp børnene til at bruge de nye ord, som bogen indeholder, jo flere gange bogen bliver læst højt, jo større sandsynlighed er der for, at børnene husker dem, og selv kan bruge dem i deres ordsætninger.

I det hele taget er det vigtigt under hele forløbet, at dialogen bruges aktivt, så børnene kommer til ordet. Til slut i forløbet kan man lave en genfortælling med børnene, eller endda forskellige former for aktiviteter eller dramatiseringer af bogens handling. På den måde får børnene en endnu større indsigt i bogen og dermed tilegner sig bogens ord og sætninger.

Relationer og det fælles tredje

*"Bevidstheden er aldrig en selvtilstrækkelig størrelse, den finder altid sig selv i en intens relation til andres bevidsthed"*⁶.

Flemming Andersen⁷ mener, at relationer er vigtige for børns personlighedsdannelse, men for at relationen har en virkning, skal barnet og pædagogen være sammen om noget, de begge er optaget af, i form af en aktivitet eller andet, altså det fælles tredje. Flemming Andersen mener, at der er fire relationsformer, som mennesket inddrager hinanden i:

⁶ Ritchie, Tom, 2012, s. 180

⁷ Andersen, Flemming: Relationen, det fælles tredje og det personlige narrativ. Ritchie, Tom: I: Relationer i teori og praksis. 3. udg. Billesøe og Baltzer, Værløse, 2010. side 180-198.

Den asymmetriske relation

- I denne relationsform er man i et gensidigt afhængighedsforhold, hvor den ene har retten og magten til at definere, hvad den anden gør og tænker. For eksempel forholdet mellem pædagog og barn i en daginstitution. Flemming Andersen kalder denne relationsform, for den mest almindelige i det hierarkiske samfund.

Den symmetriske relation

- I denne relationsform er man tilsyneladende i et uafhængighedsforhold til hinanden, hvor der er rigtig meget fokus på ligheden, imellem hinanden. I denne relationsform er opmærksomheden rettet mod, hvad den anden gør og tænker. For eksempel mellem konkurrerende kollegaer.

Den konfluente eller symbiotiske relation

- I denne relationsform er man utrolig afhængige af hinanden, faktisk i sådan en grad, at det kan være svært at give slip og derved kan der opstå uskarp afgrænsethed. For eksempel forholdet mellem mor og barn.

Den komplementære relation

- I denne relationsform indgår man i et fællesskab, hvor man udveksler meninger og opfattelser. Her skal man anerkende hinandens mening og acceptere at ens egen mening og opfattelse ikke altid er den eneste sande. Det er i denne relationsform, at man igennem dialog bliver i stand til at dele "det fælles tredje".

Det fælles tredje er den proces, man er sammen om på en autentisk måde, ligegyldig alder og kompetencer. Ydre fælles aktiviteter, såsom at læse en bog sammen eller opleve noget sammen, noget som man er optaget af sammen, det er det, som kan anses som det fælles tredje. Det er selve processen i aktiviteten som har værdi og ikke resultatet. Man er altså sammen med nogen, man holder af, eller også kommer man til at holde af hinanden, eller få en tættere relation, fordi man er sammen med hinanden om noget, det fælles tredje.

Analyse af praksiserfaring

Jeg har i min første praktikperiode, i en almindelig daginstitution, haft til mål at få mere kendskab til, og være med til, at sprogudvikle børn. Jeg havde inden forløbet skabt kendskab til den dialogiske oplæsning, men blev i praktikken mere bevidst om brugen af denne som et sprogstimuleringsværktøj.

Da jeg startede i praktikken udvalgte jeg fire børn, som jeg og min vejleder mente, kunne have særlig brug for at være med til den dialogiske oplæsning. Disse fire børn var uafhængige af hinanden og fandt normalt ikke sammen i aktivitet og leg, så de blev udvalgt ud fra deres sproglige kompetencer. To fordi de ikke var sprogligt alderssvarende og de andre to fordi de aldrig udtrykte sig og holdte sig tilbage i forskellige aktiviteter og samlinger i daginstitutionen. Som pædagog er det derfor vigtigt, at have kendskab til barnets sprogudvikling og kunne bruge sin viden til at se om barnet har brug for sprogstimulering og finde et redskab som støtter barnets nærmeste udviklingszone.

Jeg havde inden den første dialogiske oplæsning udvalgt en bog, som jeg mente, kunne være spændende til brug i denne form for oplæsning. Jeg læste bogen inden og forberedte mig på, hvad der kunne være spændende at tale med børnene om. Min forberedelse gjorde, at børnene kunne mærke mit engagement og derfor selv følte interesse for, hvad der skulle til at ske. Jeg valgte, at den dialogiske oplæsning skulle være frivillig og det derfor var de enkelte børn der skulle vælge, om de havde lyst, så det ikke følte som noget påtvunget. Derfor spurgte jeg altid børnene om de havde lyst til at læse, og første gang sagde de ja, men var lidt utrygge ved hinandens selskab, da de normalt ikke tilbragte meget tid sammen. Det at aktiviteten var frivillig gjorde at jeg hurtigt opbyggede et fælles tredje til børnene, da det var noget vi alle sammen var fælles om og indgik frivilligt i. Jeg startede ud med at fortælle børnene, hvad der skulle ske og tog bogen frem. Jeg kunne mærke på børnene, at jeg vakte deres interesse, da jeg begyndte at spørge indtil bogens handling. Jeg udførte en dialogisk oplæsning efter min tidligere beskrevet "opskrift" på en succesfuld dialogisk oplæsning. Børnene var en smule stille, men fangede hurtigt essensen af oplæsningen. I starten snakkede de lidt i munden på hinanden og var ikke så gode til at give plads til hinanden. I hele mit praktikforløb udførte jeg dialogisk oplæsning så tit som muligt og jeg kunne hurtigt mærke en

udvikling i børnenes selvværd, forstået på den måde, at da de nu havde kendskab til bogen, kunne de svare på de spørgsmål jeg stillede og var ikke bange for at ytre deres mening. Min viden om den dialogiske oplæsning og børns sprogudvikling gjorde, at jeg var i stand til at skabe et spændende læringsrum, ved brug af den samme bog. På den måde fik børnene en succesoplevelse, fordi de kunne tale mere og mere med om bogens handling. Efterhånden som vi kom hen mod slutningen af mit praktikforløb var børnene så gode til at give plads til hinanden, så alle kom til orde og fik ytret deres mening om bogen. Børnene blev trygge ved hinanden, og det at de havde, et fælles tredje med hinanden og mig gjorde, at de efterhånden accepterede hinanden og hinandens meninger og gav hinanden plads til at ytre sig. Til slut i forløbet lavede jeg, sammen med børnene, en dramatisering af bogen som gjorde, at børnene fik et endnu større kendskab til bogens handling og ord og som bragte børnene og mig endnu tættere sammen.

Igennem hele min praktikperiode var de fire børn, deltagende i den dialogiske oplæsning, tæt på mig og opsøgte mig ofte i løbet af dagen med andre formål end at læse. De fire børn fandt nu også hinanden på stuerne og på legepladsen. Den dialogiske oplæsning havde til hovedformål at sprogudvikle børnene, men jeg fandt hurtigt ud af, at det var en ligeså god måde at skabe en god relation imellem børnene og mig og børnene imellem. Det at børnene opsøgte mig udover den dialogiske oplæsning viste, at vi nu igennem et fælles tredje, havde skabt en nær relation til hinanden, som gjorde, at vi var trygge ved hinanden i andre henseender. Børnene tiltrak hinanden på legepladsen ligeledes fordi, der også var skabt et fælles tredje og herigennem en nær relation imellem dem. Dette gjorde, at de nu havde en tryk base sammen og derfor kunne skabe nye relationer sammen, via andre aktiviteter.

Konklusion

Som beskrevet og analyseret i det ovenstående kan det nu vurderes, at man som pædagog skal kunne støtte og forstå børn og have kendskab til sprogudviklingsfaktorer, for at kunne give børnene en velfungerende sprogudvikling. Pædagogen skal kunne forstå sig på samfundet omkring børnene og sætte sig ind i et sprogstimuleringsværktøj og sørge for at skabe en tryghed som gør, at der bliver skabt gode relationer og man får et fælles tredje. Tilegnelsen af sproglige færdigheder hænger også sammen med de muligheder, børnene får til at indgå i relationer med andre.

Ved at have kendskab til et sprogstimuleringsværktøj og have sat sig ordenligt ind i det, kan man som pædagog være med til at udvikle børns sprog og derudover også være med til at skabe nogle gode relationer imellem pædagog-barn og barn-barn, da et fælles tredje bliver skabt, når pædagogen igennem det bevidst valgte og velovervejede sprogstimuleringsværktøj skaber et spændende og trygt læringsrum.

Litteraturliste

Bøger

Andersen, Flemming: Relationen, det fælles tredje og det personlige narrativ. Ritchie, Tom: I: Relationer i teori og praksis. 3. udg. Billesøe og Baltzer, Værløse, 2010. side 180-198.

Jensen, Mette Nygaard: At læse med børn - Dialogisk oplæsning i dagtilbud. 1. udg. Forlaget Klim, Århus, 2007.

Jørgensen, Per Schultz: Familien. Niklasson, Grit: I: Social indsigt for pædagoger. 2. udg. Frydenlund og forfatterne, 2009. side 213-250.

Kjertmann, Kjeld: Sprogudvikling og sprogpædagogik i det moderne videnssamfund. Sørensen, Mogens: I: Dansk, kultur og kommunikation. 2. udg. Akademisk Forlag, København, 2009. side 36-74.

Nettet

Set den 28/5-12

Dialogisk oplæsning i dagtilbud, et forskningsprojekt under projektet Sølv og Guld: Læring i dagtilbud

[http://www.dvo.dk/fileadmin/TRAS/Forskningsrapport-Dialogisk opl_sning.pdf](http://www.dvo.dk/fileadmin/TRAS/Forskningsrapport-Dialogisk_opl_sning.pdf)

Set den 28/5-12

En kort introduktion til dialogisk oplæsning

<http://pub.uvm.dk/2009/skolestart/pdf/bilag/Grbil5.pdf>

Set den 02/6-12

www.sprogpakken.dk